

Lõuna-Eesti ettevõtluskeskkonna edendamise arengulepe

Kinnitatud Lõuna-Eesti arenguleppe nõukogus 16. juunil 2025

Sisukord

I Üldosa	3
II Tegevussuunad ja ülesanded	4
Tegevussuund 1. Lõuna-Eesti koostööregiooni loomine	5
Tegevussuund 2. Rahvastiku elujõu ja taaste tagamine	6
Tegevussuund 3. Regioonisisese head ühendused	7
Tegevussuund 4. Kvaliteetsete teenuste kättesaadavus	8
Tegevussuund 5. Tehnilise taristu väljaarendamine	9
Tegevussuund 6. Ettevõtluskeskkonna arendamine	10
Tegevussuund 7. Kvaliteetse elamis- ja üüripinna kättesaadavus	12
Tegevussuund 8. Rahvusvahelised kiired ja sujuvad ühendused	13
III Rakendamine ja seire	14
IV Poolte allkirjad	16

I Üldosa

- 1.1 Käesolev Lõuna-Eesti ettevõtluskeskkonna edendamise arengulepe (edaspidi arengulepe) põhineb vabatahtlikul koostööl, mille aluseks on lepingu osaliste ühine kokkulepe ja visioon Lõuna-Eesti regiooni arengust viisil, mis aitab kaasa keskvalitsuse ja piirkonna maakondade, piirkondlike erisustega alade (sh leppe p 1.8 turutõrkepiirkonnad), kohalike omavalitsuste ja teiste arenguleppe osapoolte ühiste eesmärkide saavutamisele, st leppe eesmärk on reguleerida peamiselt koostööregiooni ühiseid huve ja lahendusi, ent mitte teha seda eelnimetatud piirkondade arvelt. Leppele allakirjutanud deklareerivad oma ühist huvi tegutseda pikaajalises vaates püsivalt ja eesmärgistatult enda ülesannete raames ning eelarvete piires kõigi arenguleppes kirja pandud eesmärkide või tegevuspunktide saavutamiseks.
- 1.2 Arenguleppele allakirjutanud sõlmivad kokkuleppe heauskelt ning iga osapool otsustab lõppastmes oma tegevused, prioriteetsed arengusuunad ja nende saavutamise ajakava iseseisvalt. Kõik leppes kirjeldatud tegevussuunad on pikaajaliselt vajalikud Lõuna-Eesti ettevõtluskeskkonna arenguks, aga kõigi arenguleppes kirjeldatud tegevussuundade ja tegevuste jaoks ei pruugi olla ressursse ja kindlaid kokkuleppeid lähimate aastate vaates.
- 1.3 Kõik arenguleppele allakirjutanud on nõus, et kokkulepitud eesmärkide või ülesannete mittesaavutamine ei too osapooltele individuaalselt ega arenguleppe osapooltele tervikuna kaasa vastutust, kohustusi ega muid õiguslikke tagajärgi. Allakirjutanud austavad teiste allakirjutanud osapoolte õigusaktides sätestatud otsuste autonoomsust, võimude lahusust ja õigusaktides sätestatud pädevuse piire.
- 1.4 Arenguleppes ette nähtud tegevussuundade ellu viimiseks koostatakse iga-aastaselt tegevuskava, millesse valitakse konkreetsed tegevused, mida osapooled on valmis tegema ning mille jaoks on olemas vajalik rahastus või mille elluviimiseks kavandatakse taotleda toetust.
- 1.5 Arenguleppe koostamise aluseks on Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2023–2027¹ ja juulis 2024 täiendatud koalitsioonilepe aastateks 2024–2027 („Jätkame regionaalsete arengupiirkondade loomist ja arengulepete sõlmimist.”)1.2. Arenguleppe eesmärk on vähendada ebavõrdsust Eestis pealinnaregiooni ja teiste piirkondade arenguvõimaluste vahel.
- 1.6 Täiendavalt lähtutakse 24. mail 2025. a sõlmitud Eesti Reformierakonna ja Erakond Eesti 200 koalitsioonileppes aastateks 2025–2027, sh punktist 268 („Laiendame vabatahtlike arengulepete kaudu piirkondlikku koostööd, esmalt kinnitame vastavalt kohalike omavalitsuste soovidele Lõuna-Eesti ja Kesk-Eesti arengulepped) ning punktist 269 („Analüüsime Ida- ja Kagu-Eesti regionaalseid eripärasid, kaardistame probleemid ning valime koostöös piirkondadega välja lahendused”).
- 1.7 Lõuna-Eesti ettevõtluskeskkonna edendamise arenguleppe osapooled (Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Kliimaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, regiooni maakondlikud arenguorganisatsioonid, Tartu linn, ülikoolid ja teised leppega ühinevad partnerid) teevad ühiseid pingutusi ja suunavad ressursse Lõuna-Eesti regiooni ettevõtluskeskkonna konkurentsivõime arendamiseks.
- 1.8 **Lõuna-Eesti koostööregiooni kui ühise arengupiirkonna, mille keskuseks on Tartu linn, moodustavad antud arenguleppe kontekstis viis maakonda: Jõgevamaa, Põlvamaa, Tartumaa, Valgamaa ja Võrumaa.** Koostööregiooni kuuluvad piirkondlike erisustega alad, nagu näiteks Kagu-Eesti või Peipsiääre, kus jäävad kehtima kõik senised toetused ja muud meetmed või juhul, kui selleks vahendeid ei ole, töötatakse arenguleppe osapoolte poolt välja sarnased arengut toetavad meetmed. Seejuures seisavad arenguleppe osapooled selle eest, et jätkata olemasolevate spetsiifiliste toetusmeetmetega (näiteks Kagu-Eesti ettevõtluse arengu toetusmeede, Kagu-Eesti mainekava,

¹ VVTP punkt 7.1.6, alategevus 3 „Regionaalsete eripärade arvestamisele suunatud Kesk-Eesti ja Lõuna-Eesti regionaalsete nõukogude ja regionaalsete arengulepete katseprojekti elluviimine.”

Setomaa arenguprogramm, Peipsiveere arenguprogramm, piiriülesed programmid) ning diferentseeritakse kavandatavate meetmete toetusmäärad lähtuvalt piirkonna arengutasemest. Mitmed leppes käsitletud regionaalsed meetmed võivad olla eraldi kohaldatavad sellistele piirkondlike erisustega aladele (nagu näiteks leppe punkt 1.9., tegevussuuna 4 punkt 7, tegevussuuna 5 punkt 2 ja punkt 6, tegevussuuna 6 punkt 8, tegevussuuna 7 ja selle punkt 4)

1.9 Arenguleppe taotlused on:

1.9.1. Lõuna-Eesti kui regiooni ettevõtluskeskkonna arendamine mõiste laiemas tähenduses, sh ettevõtluseks eelduste loomine atraktiivse elukeskkonnana, paremate ühenduste, taristu ja eneseteostusvõimaluste aga ka ettevõtluse ja ettevõtluskeskkonna jaoks vajalike kõrgkvalifitseeritud tööjõudu kasutavate regioonis asuvate avaliku sektori asutuste ja töökohtade säilitamise jt ettevõtluse arengut toetavate tegevuste kaudu.

1.9.2. Lõuna-Eesti regiooni elanike arvu pikaajase kahanemise peatamine, mis omakorda loob eeldusi ettevõtluse arengule (vajaliku tööjõu ja kohalike tarbijate olemasolu regioonis).

1.10 Arenguleppe eesmärkide saavutamiseks viiakse ellu leppes kokku lepitud tegevusi.

1.11 Arenguleppe eesmärkide saavutamise toetamiseks annab lepe sisendeid, et suunata:

1.10.1. riigieelarve vahendeid piirkondade majanduse konkurentsivõime edendamiseks, seejuures arvestada valdkondlike arengukavade ja programmide juures senisest enam piirkondlikku mõõdet;

1.10.2. Euroopa Liidu struktuurifondide käesoleva perioodi (2021–2027) ettevõtluse konkurentsivõime toetamise meetmeid ja investeeringuid regionaalsete arengulepete vajadustele osas, mida ministriumid oma valdkondades saavad mõjutada, eelistades seejuures terviklikke regionaalseid meetmeid, millega oleks samas kaetud ka regiooni kuuluvate piirkondlike erisustega alade vajadused;

1.10.3. järgmise Euroopa Liidu rahastusperioodi (2028+) ja muude välisrahastuse programmide prioriteetide, rakenduskava ja meetmete kujundamist, mis puudutavad regionaalse ettevõtluse konkurentsivõime arendamist;

1.10.4. kohalike omavalitsuste rahastatavaid laiema maakondliku või regionaalse mõjuga koostöised tegevusi ettevõtluskeskkonna arendamiseks;

1.10.5. teiste arenguleppe partnerite (nt ülikoolid, ettevõtted) tegevusi ja rahalist panust regiooni ettevõtluskeskkonna arendamiseks.

1.12. Arenguleppe koostamist koordineeris Lõuna-Eesti regionaalse arenguleppe nõukogu² kaasates regionaalseid ja riigi keskvalitsuse osapooli, ettevõtjaid ja eksperte. Arenguleppe koostamise protsessi nõustasid OECD eksperdid. Arenguleppe koostamise protsessist on lühiülevaade antud lisas 2.

II Tegevussuunad ja ülesanded

Arenguleppe eesmärgi saavutamiseks lepivad allakirjutanud kokku ühiselt töötada 8 tegevussuunas: 1) Lõuna-Eesti koostööregiooni loomine; 2) rahvastiku elujõu ja taaste tagamine; 3) regioonisisised head

² Riigihalduse ministri 18. veebruari 2023. a. käskkiri nr 45 „Lõuna-Eesti regionaalse nõukogu moodustamine”.
Regionaalministri 20. mai 2024. a. käskkiri nr 152 „Lõuna-Eesti regionaalse nõukogu moodustamine”.

ühendused; 4) kvaliteetsete teenuste kättesaadavus; 5) tehnilise taristu väljaarendamine; 6) ettevõtluskeskkonna arendamine; 7) kvaliteetse elamispinna kättesaadavus; 8) rahvusvahelised kiired ja sujuvad ühendused.

Tegevussuund 1. Lõuna-Eesti koostööregiooni loomine

Tegevussuuna panus arenguleppe üldeesmärgi saavutamisse ja lahendatavad probleemid

Lõuna-Eesti kui funktsionaalselt ja tunnetuslikult toimiva koostööregiooni olemasolu on peamine eeldus ühiste eesmärkide seadmiseks ja saavutamiseks – selleks, et ettevõtluskeskkonnana edukalt konkureerida teiste regioonidega.

Suunale seatavad alaeesmärgid

Tegevussuuna eesmärgiks on Lõuna-Eesti kui tõhusa koostööregiooni kujundamine erinevate osapoolte (riigi keskvalitsus, kohalikud omavalitsused ja maakondlikud koostööstruktuurid, ettevõtted, ülikoolid ja teadus-arendusasutused, kodanikuühiskond) osalusel.

Mastaabitundlikke valdkondi korraldatakse regionaalsel tasandil. Selleks luuakse asjakohaseid organisatoorseid struktuure ja finantseerimismehhanisme.

Regiooni elanikud ja organisatsioonid (sh ettevõtted) samastavad end osana Lõuna-Eestist. Rahvusvaheliselt teatakse ja tuntakse Lõuna-Eestit ühiselt välja kujundatud regionaalse brändi alusel, mis võtab arvesse piirkondlikke eripärasid.

Lõuna-Eesti kui tugeva ja tervikliku regiooni loomise oluliseks eelduseks on õigusliku aluse kehtestamine Lõuna-Eesti arenguleppele ja Lõuna-Eesti regionaalse nõukogu tööle. Samuti on oluline, et regionaalsele arenguleppele antakse kindel koht riigi arengudokumentide süsteemis. Nendele tuginedes on edasiseks ülesandeks välja kujundada Lõuna-Eesti arenguleppe elluviimist toetav organisatsioon ja asjakohane ettevõtluse ökosüsteem.

Prioriteetsed ülesanded

1. Lõuna-Eesti regionaalne nõukogu sõnastab koostöös partneritega ettepanekud arenguleppe osapoolte õiguste ja kohustuste, elluviimise mehhanismide, arenguleppe seire ja uuendamise korra osas.
2. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (ReM) algatab aruteluprotsessi Riigikantselei ja Rahandusministeeriumiga (RAM) regionaalsetele nõukogudele ja arengulepetele õigusliku aluse loomiseks ning sidumiseks riigi arengudokumentide süsteemiga.
3. ReM, Lõuna-Eesti kohalikud omavalitsused ja teised regionaalsed partnerid loovad Lõuna-Eesti regionaalse koostöömodeli, mille kaudu hakatakse seisma regiooni arengu eest ning ellu viima regionaalse arenguleppe tegevusi. Osapooled alustavad läbirääkimisi ühise arendusorganisatsiooni moodustamiseks. Kuni mõne eespool viidatud koostöömodeli käivitamiseni täidab regionaalse koostöö korraldamise ülesannet Lõuna-Eesti arenguleppe nõukogu.

Tegevussuund 2. Rahvastiku elujõu ja taaste tagamine

Tegevussuuna panus arenguleppe üldeesmärgi saavutamisse ja lahendatavad probleemid

Piirkonna ettevõtluse konkurentsivõime ja majandusareng sõltuvad muuhulgas talentidest ja kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavusest. Majanduse rahvusvahelistumine eeldab ühiskonna avatust.

Lõuna-Eesti summaarne rahvaarv on kaua olnud langustrendis. Regiooni siseselt kasvab ja nooreneb Tartu linnapiirkonna elanikkond, samas kui paljudes ääremaa valdades elanikkond kiirelt väheneb ja vananeb. Regiooni oluliseks arengueelduseks on rahvastikutaaste saavutamine, sh väliskeskonna võimalusi ära kasutades.

Rahvastiku elujõudu toetavad tegevused leevendavad regiooni tööturu ja tarbijaturu suhtelise väiksuse probleeme võrdluses konkurentsiregioonidega, aga ka maapiirkondade tühjenemist, millega kaasneb kvaliteetse elukeskkonna loomise kulukus kahanevates asulates ja piirkondades.

Suunale seatavad alaeesmärgid

Rahvastikuarengu eesmärgiks on vähemalt tänase rahvaarvu säilitamine regioonis ning samuti kõigi maakondade, kohalike omavalitsuste ja väikelinnade rahvastikuprotsesside tasakaalustamine.

Osapoolte jõupingutuste tulemusel soovib järjest rohkem noori Eestist ja mujalt maailmast õppida Tartus ja mujal Lõuna-Eestis. Vältitakse sisserändajate ruumilist segregatsiooni, tagatakse sisserändajate võimalikult „ühtlane“ jaotumine kogu Lõuna-Eestis ning lõimitus Eesti ühiskonda ja kohalikku kogukonda.

Prioriteetsed ülesanded

1. Haridus- ja Teadusministeerium (HTM) ning Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (MKM) kaasavad Lõuna-Eesti regionaalse nõukogu riikliku talendipoliitika loomisse ning arvestavad talendipoliitikas regionaalsete huvidega. Vajadusel koostatakse „Talendid Lõuna-Eestisse“ programm koos väärtuspakkumistega sisse- ja tagasirändajatele.
2. Ülikoolid, ettevõtted ja KOV üksused tugevdavad koostööd eesmärgiga, et tipposkustega üliõpilased ja vilistlased jääksid püsivalt Lõuna-Eestisse, sh luuakse ja rakendatakse ühiselt toetusmeetmeid, arendatakse välja tööpraktika teekonnad ülikoolidest ettevõtteni ning toetatakse välisüliõpilaste eesti keele õpet.
3. Tartu Rakendusliku Kolledži (VOCO) eestvedamisel kaardistatakse kutse- ja rakenduskõrgharidusasutuste regionaalses koostöös ning HTM ja Haridus- ja Noorteameti (HARNO) toel rakendusliku hariduse rahvusvahelistumise võimalused ja potentsiaalsed sihtturud, koostatakse ühine regionaalne kutsehariduse turundusstrateegia.
4. Koostatakse ja viiakse ellu Lõuna-Eesti (tagasi)rände sihtkoha turundusplaan, sh eraldi sihtkoha väärtuspakkumistega diginomaadidele/kaugtöötajatele, hõbemajanduse sihtrühmadele ja ärituristidele.
5. Õpetajate, arstide/õdede, veterinaaride, apteekrite jt Lõuna-Eestisse meelitamiseks luuakse palga-/lähtetoetused jm motivatsioonipaketid.

Tegevussuund 3. Regioonisisesed head ühendused

Tegevussuuna panus arenguleppe üldeesmärgi saavutamisse ja lahendatavad probleemid

Vajaduspõhised, kiired, mugavad, ohutud ja keskkonnasõbralikud regioonisisesed liikumisvõimalused suurendavad töökohtade valiku mitmekesisust, töökohtade täitmist töötajate võimetele vastavalt, teenuste paremat kättesaadavust ja kaupade liikumist.

Eri transpordiliikide heas koostoimes töötav ühistranspordisüsteem loob eeldused tööjõu mobiilsusele ja tööturu paindlikkusele ning suurendab ettevõtete majandusliku konkurentsivõime kasvu Lõuna-Eestis.

Hetkeseisus pärsib ühistranspordiühenduste ja teedevõrgu kvaliteet Lõuna-Eestis teenuste kättesaadavust ning loob elanikele lisatõkkeid tööturul osalemiseks, seda eriti regiooni äärealadel. Ühistranspordi kesine konkurentsivõime soosib autostumise kasvu. Säästlike liikumisalternatiivide olemasolu aitab vähendada keskkonna jalajälge ja mitmekesistab liikumisvõimalusi.

Suunale seatavad alaeesmärgid

Liikuvustaristu ja ühistranspordisüsteem võimaldavad Lõuna-Eesti regioonis inimeste ja kaupade liikumist kättesaadaval, mugaval, kiirel, ohutul ja kestval moel lähtuvalt liikumisvajadustest. Elanikele on tagatud ligipääs igapäevaeluks vajalikele teenustele, töökohtadele ja vaba aja veetmise võimalustele. Head liikumisvõimalused on olulised ka Lõuna-Eesti külastajatele.

Liikumiskeskonna kujundamisel ja ühenduste parendamisel arvestatakse regiooni asustussüsteemi iseärasusi ja selle hierarhiat ning luuakse ühtne Lõuna-Eesti regionaalne ühistranspordi liinivõrk. Eri liikumisviise käsitletakse omavahel seotud süsteemina.

Kesksel kohal on uuenduslike logistikalahenduste kasutuselevõtt, et tagada kaug-, maakonna- ja kohalike (sh nõudepõhiste) liinide koostoime, mis arvestab paremini inimeste tegelike liikumisvajadustega. Ühissõidukite eeliskasutamisest tulenevalt väheneb veondussektori energiakulu ja CO₂-heitkogus.

Ühistranspordivõrgu ülesehituse oluliseks printsiibiks on seostatus, mis loob mugavate ümberistumisvõimaluste abil ühenduse võimalikult suure hulga lähte- ja sihtpunktide vahel. Säästvate liikumisviiside arendamist eelistatakse eelkõige linnade ja nende lähitagamaa maa- ja ruumikasutuse planeerimises, et lähtuda esmajoonel jalgsi- ja rattaliikumisest ning hästi kättesaadavatest ja mugavatest liikuvuskeskustest.

Riigi- ja kohaliku maanteede võrgu ning raudtee taristu on kaasaegne. Tagatud on riigi- ja kohaliku teedevõrgu areng ja korrashoid, enam kasutatavad kruusateed viiakse järk-järgult mustkatte alla. Uuendatakse raudtee taristut, et tõsta rongide kiirust, ohutust ja läbilaskevõimet.

Prioriteetsed ülesanded

1. Regiooni ühistranspordikeskuste, ReM ja kohalike omavalitsuste koostöös konsolideeritakse Lõuna-Eesti ühistranspordi seni liiga killustunud korraldus, luues struktuuri, mis planeerib ja korraldab halduspiiride üleselt ühistranspordi liinivõrku ja selle toimimist kogu regioonis.
2. Moodustatakse Lõuna-Eesti liikuvusnõukoda, kelle ülesandeks on eri liikumisviiside arendamisest huvitatute esindamine ja regioonis liikuvuse arendamises kaasaraäkimine.
3. Üleriikliku liikuvusmudeli koostamisel võetakse arvesse ka Lõuna-Eesti regiooni asjaomaste organisatsioonide tagasisidet ja vajadusi. Edasiste liikuvust puudutavate tegevuste planeerimisel ja otsuse langetamisel toetatakse mudeli järeldustele.
4. ReM tihendab regionaalsete raudteeühenduste arvu (Tartu-Jõgeva, Tartu-Põlva; Tartu-Valga). Kaalutakse Koidula-Võru-Valga raudteeühenduse renoveerimise ja Põlva-Võru raudtee-otseühenduse tasuvusanalüüsi tellimist.

5. TA ja kohalike omavalitsuste poolt jätkatakse prioriteetsete kruusateede mustkatte alla viimist eesmärgiga saavutada vähemalt nende kruusateede mustkatte alla viimine, mille liiklussagedus on üle 50 auto ööpäevas vastavalt Transpordi ja liikuvuse arengukavas 2021-2035 seatud sihile.
6. Riik, kohalikud omavalitsused ja erasektor jätkavad elektriautode laadijate võrgustiku ja alternatiivkütuste taristu väljaehitamist Lõuna-Eestis turutõrke kohtades.

Tegevussuund 4. Kvaliteetsete teenuste kättesaadavus

Tegevussuuna panus arenguleppe üldeesmärgi saavutamisse ja lahendatavad probleemid

Kvaliteetsete avalike ja erateenuste kättesaadavus on oluliseks elu- ja ettevõtluskeskkonna konkurentsivõime osaks. Regiooni siseselt on ebaühtlasest rahvastikuarengust tulenevalt teenuste hea kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamine mitmetes piirkonna tõmbekeskustest kaugemates paikkondades suureks väljakutseks, sh Kagu-Eestis mis on üks kõige kiiremini kahanev piirkond kogu Eestis.

Prioriteetseteks tegevussuundadeks on tervikliku erinevaid õppeliike lõimiva haridusvõrgustiku kujundamine, ühtse Lõuna-Eesti regionaalse kaugtöökeskuste ja -kohtade võrgustiku areng ning kogu regiooni hõlmava tervikliku teenuste osutamise mudeli väljatöötamine ja rakendamine. Seejuures kasutades keskuslinnade võimekust teenuste osutamisel.

Suunale seatavad alaeesmärgid

Tegevussuuna eesmärgiks on regiooni tasakaalustatud majandusarengut toetav ja tõhus teenuste võrgustik, mida arendatakse Lõuna-Eesti regiooni maakondade soovitatavalt ühises planeeringus kokku lepitud lahenduste alusel.

Prioriteetsed ülesanded

1. Planeeringute eest vastutav riigi üksus arvestab üleriigilise planeeringu koostamisel regioonis ühist lahendamist vajavate ruumilise arengu teemadega ning pärast üleriigilise planeeringu kehtestamist valmistab vajadusel ette Lõuna-Eesti regiooni maakonnaplaneeringute ühise Lõuna-Eesti ruumiplaneeringu koostamise algatamise.
2. Lõuna-Eesti regionaalne nõukogu algatab ühise regionaalse haridusasutuste võrgustiku lahenduse koostamise, millega luuakse uusi õppevorme ja võimalusi üld-, kutse- ja kõrghariduse ning mitteformaalse õppe, sh noorsootöö sidustamiseks ja üleminekute lihtsustamiseks. HTM-i, regiooni kohaliku omavalitsuse üksuste ja õppeasutuste koostöös arendatakse Lõuna-Eesti maakondades välja regionaalsed hariduskeskused.
3. Lõuna-Eesti regionaalne nõukogu määratleb Lõuna-Eestis arengutõuget vajavad piirkonnad, millele luuakse erilahendused haridusasutuste võrgu korraldamisel, mis arvestavad piirkonna kultuurikeskkonna ja arengutaustaga. Regionaalne nõukogu koordineerib regiooni kohaliku omavalitsuse üksuste, HTMi jt osapoolte koostööd erilahenduste välja töötamises.
4. KUPLAND kui Lõuna-Eesti kaugtöövõrgustiku organisatsioon koostab laiemat regionaalset kaugtöövõrgustiku arengu kontseptsiooni ja selle elluviimise tegevuskava. Regiooni KOV üksused arvestavad munitsipaalasutuste töö korraldamisel ja hoonete (esmajoones raamatukogude, külakeskuste) rekonstrueerimisel regionaalset kaugtöövõrgustiku kontseptsiooni suunistega ning võimalusel luuakse tingimused võrgustikuga liitumiseks. Kaugtöövõrgustiku osaks on maakonnakeskustes olevate riigimajade ja nende kaugtöökohtade pindade kasutus erinevate kaugtöötajate poolt koostöös RKASi ja Rahandusministeeriumiga.
5. Tartu Ülikooli teaduskooli, SA Teaduskeskus AHHA ja Tartu Loodusmaja eestvedamisel ning regiooni haridusasutuste (sh kutseharidusasutuste) osalusel arendatakse välja hübriidsed

(virtuaalse ja kohapõhise kättesaadavuse tsükliline kombinatsioon) huvitegevuse teenused hõreasustusega piirkondades elavatele lastele ja noortele. Teenuste arendamise temaatiliseks prioriteediks on loodus-, ühiskonna-, täppis- ja tehnoloogiategadustest lähtuv huvitegevus.

6. Lõuna-Eesti kohalike omavalitsuste, maakondlike arenduskeskuste ja Kliimaministeeriumi koostöös koostatakse Lõuna-Eesti jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise teekaart.
7. Arenguleppe osapooled seisavad selle eest, et säilitada avaliku sektori töökohad Lõuna-Eesti piirkondliku erisustega alade (p 1.8) asutustes, mis pakuvad töökohti kõrgemalt kvalifitseeritud tööjõule ja/või naistele (haiglad, haridusasutused, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Kaitsevägi jms) või et töötada välja töökohtade või teenuste vähendamist leevendavad meetmed ning et selliste muudatustega kaasneks alati põhjalik kõigi mõjude hindamine.

Tegevussuund 5. Tehnilise taristu väljaarendamine

Tegevussuuna panus arenguleppe üldesmärgi saavutamisse ja lahendatavad probleemid

Tehnilise taristu keskseks ülesandeks on tagada majapidamiste, ettevõtete ja muude majandusüksuste varustus ressursidega (nt energia, vee, info) ning majandustegevuse jääkide (nt jäätmed, heitvesi) keskkonnanahoidlik äravedu ja käitlemine. Kaasaegne tehniline taristu on ettevõtete arengu ja keskkonnanõuete täitmise eelduseks.

Lõuna-Eesti ettevõtluse arengu seisukohast on võtmeteemadeks majanduslikult konkurentsivõimelise energia ja sideühenduste kättesaadavus ja toimepidevus. Tootmisettevõtete areng nõuab varustatust piisava võimsuse ja konkurentsivõimelise hinnaga energiaressurssidega. Andmeside kiirus on kriitiliseks teguriks IT- ja reaalamajanduse arengus ja tootmise automatiseerimisel ning e-teenuste (sh suhtlus riigiga) laienedes vajalik iga ettevõtte sujuvaks toimimiseks.

Energeetikas on regiooni peamiseks väljakutseks kohaliku roheenergia tootmine ja mõistlike kuludega ettevõtete viimine olukorras, kus suurima potentsiaaliga tuuleenergia tootmine on nii looduslike olude kui ka kaitseväge piirangute tõttu suuremas osas Lõuna-Eestist välistatud. Sideühenduste rajamisele seavad majanduslikke piiranguid hõre asustus ja künklik reljeef.

Suunale seatavad alaeesmärgid

Tegevussuuna eesmärgiks on tagada regiooni ettevõtetele ja teistele majandusüksustele (sh majapidamistele) majanduslikult soodsa hinnaga energia, mis oleks toodetud taastuvallikatest, pidades seejuures silmas, et piiriäärsetel aladel (nt Kagu-Eestis) on taastuenergia arendamise võimalused oluliselt piiratumad, aga samas probleemid (elektrikatkestused, võrkude ebapiisavus) kõige teravamad. Regiooni elektrivõrk peab võimaldama transpordi elektrifitseerimist ning tootmise automatiseerimist ja laiendamist samas tempos, mis konkurentregioonides. Samuti peavad sideühendused olema piisavad veebiteenuste kasutuseks, kaugtööks ja tootmise automatiseeritud (kaug)juhtimiseks.

Prioriteetsed ülesanded

1. Tartu Regiooni Energiaagentuurist (TREA) kujundatakse Lõuna-Eesti regiooni olulisi toimijaid (esmajoonel kohaliku omavalitsuse üksusi) hõlmav koostöö organisatsioon. TREA ja Tartumaa Omavalitsuste Liidu eestvedamisel arendatakse roheenergeetika kompetentse Lõuna-Eestis.
2. Lõuna-Eesti regionaalne nõukogu sõnastab koostöös regiooni arendus- ja ettevõtlusorganisatsioonidega elektrivõrgu arendamise (rekonstrueerimise) prioriteetsed vajadused lähtudes regiooni ettevõtluse vajadustest (sh spetsialiseerumise valdkondade ettevõtete - puit, toit, puhkemajandus ja kaugtöö, terviseteenused, elektrivõrkude liitumise ja võrkude mahtude suurendamiseks vajalikud soodustingimused, tingimused erimeetmete

rakendamiseks ettevõtete toimepidevuse ajutiseks tagamiseks, näiteks selleks vajalikud salvestid, generaatorid). Soodustingimuste võimaldamine ettevõtetele võrkudega liitumiseks ja/või olemasolevate võrkude mahtude suurendamiseks.

3. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium töötab koostöös Kliimaministeeriumiga võimalusel välja programmi, millega toetatakse investeringuid regiooni ettevõtluse arenguks vajalikesse põhi- ja jaotusvõrkudesse.
4. Valdkonna eest vastutav ministeerium teeb kõik endast oleneva arengustrateegias Eesti digiühiskond 2030 kiire internetiühenduse ja kvaliteetse mobiilsideühenduse arendamisel ja seatud eesmärkide saavutamiseks (maapiirkondades juurdepääsuvõrguga liitumise võimalus kõigile ettevõtetele, asutustele ning kõigile aasta ringi kasutuses olevatele majapidamistele; juurdepääsuvõrguga liitunud majapidamistel, ettevõtetel ja asutustel on võimalik kasutada ülikiiret lairibaühendust; kogu Eesti on kaetud 5G-levialaga; sealhulgas on turutõrkepiirkondades riigi ja sideettevõtjate koostöös rajatud 5G-baastaristu, mis võimaldab uute tehnoloogiate kasutuselevõttu) ka Lõuna-Eestis. MKM loob koostöös TTJA-ga võimalused seirata digiühiskonna arengustrateegias seatud eesmärkide suunas liikumist ka regionaalses vaates (sh Lõuna-Eesti kohta). Lõuna-Eesti regionaalne nõukogu ja MKM arutavad iga-aastaselt seire tulemusi ning MKM teeb seire tulemustest lähtudes muudatusi arengustrateegia elluviimisel.
5. Valdkonna eest vastutav ministeerium tagab olemasolevate meetmete rakendamise ja loob toetusmeetmeid, millega (kaas)rahastatakse valguskaablil põhineva kiire internetiühenduse loomist juurdepääsuvõrkudest lõpptarbijateni ning 5G mobiilsidevõrgustiku tihendamist selliselt, et riiklikud eesmärgid saavutatakse ka Lõuna-Eestis.
6. Arenguleppe osapooled seisavad selle eest, töötada välja soodustingimused ja/või erimeetmed ettevõtete ja majapidamiste toetamiseks baastaristu tagamisel ja toimepidevuse suurendamisel Lõuna-Eesti piirkondlike erisustega aladel (vt p 1.8; ettevõtetele võrkudega liitumine ja/või olemasolevate võrkude mahtude suurendamine, erimeetmete rakendamine ettevõtete toimepidevuse ajutiseks tagamiseks, Hajaasustuse programmi eritingimuste loomine Lõuna-Eesti piirkondlike erisustega aladele).

Tegevussuund 6. Ettevõtluskeskkonna arendamine

Tegevussuuna panus arenguleppe üldeesmärgi saavutamisse ja lahendatavad probleemid

Regionaalne majandusareng on kõige otsesemalt seotud ettevõtluskeskkonna konkurentsivõimega.

Lõuna-Eesti ettevõtluse ökosüsteemis on palju arenguruumi ettevõtete innovatsioonivõimekuse kasvus, teadus-arendusasutuste ja ettevõtete koostöövõimaluste kasutamiseks ettevõtete tootlikkuse ja lisandväärtuse tõstmisel - uute toodete ja teenuste välja arendamisel, protsessi- ja turundusinnovatsiooni edendamisel. Ettevõtete igapäevase majandustegevuse vaatepunktist on sageli kriitilisimaks arengut pidurdavaks teguriks kvalifitseeritud tööjõu puudus.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda on Lõuna-Eestis asumatelt ettevõtjatelt saanud varasematel aastatel korduvalt tagasisidet, et kohalikud omavalitsused ja/või kohalikud kogukonnad ei ole piisavalt motiveeritud või ei ole valmis piirkonna ettevõtluse arendamiseks. Selliseid näiteid on esinenud kõige rohkem tööstussektoris, aga ka näiteks põllumajanduses ja jäätmete valdkonnas. Kuna kohalik omavalitsus ja/või kohalik kogukond on mõnelgi puhul uute tööstusettevõtete loomisele või tootmistegevuse laiendamisele piirkonnas vastu olnud, siis on jäänud ka tegemata majandust elavdavad ja uut lisandväärtust loovad investeringud ning loomata uued töökohad.

Samuti vajavad erilahendusi piirkondlikud turutõrked laenukapitali ja finantsteenuste kättesaadavuses, mis pärsivad tugevalt Lõuna-Eesti maalistes piirkondades tegutsevaid ettevõtteid. Eraldi tähelepanu väärivad

Lõuna-Eesti sisesed arenguerisused, mis on ajas suurenenud. Nii jäävad Kagu-Eesti maakondade näitajad (nt palgatase) Eesti viimaste hulka olles Eesti keskmisest veerandi võrra väiksemad ning seda olukorras, kus ettevõtlussektor on ühe haru (puit) keskne ning seeläbi haavatavam.

Suunale seatavad alaeesmärgid

Lõuna-Eesti ettevõtlus liigub tasemele, kus on kasvanud nende uuendusmeelsus, tootlikkus, eksport ja keskkonnasäästlikkus. Ettevõtetal, kes vajavad kas riskikapitali investeringuid, pikaajalisi laene või tagatise, on ligipääs kapitalile, mis vastab nende põhjendatud vajadustele.

Arenev ettevõtluse ökosüsteem julgustab investeringute tegemist Lõuna-Eestisse, sh majanduses suurema lisandväärtuse saavutamiseks ja nutika spetsialiseerumise võimaluste kasutamiseks. Ülikoolide ning muude teadus- ja arendusasutuste ning ettevõtete koostöö tiheneb.

Tööstusalade ja -parkide arendamisel seatakse selged prioriteedid. Vähendatakse ettevõtjate asjaajamist planeeringu ning kasutamislubadega seotud protsesside läbiviimisel.

Ettevõtlik haridusruum, täiendus- ja ümberõppe vastavus tööjõuturu ja ettevõtete vajadustele võimaldavad paindlikku tööturu toimimist, soosivad noorte ettevõtlikkust ja töökohtade konkurentsivõime säilimist.

Lõuna-Eestil on hea siseriiklik ja rahvusvaheline maine atraktiivse kõrgetasemelise loodus-, kultuuri-, vee-, spordi-, agro- ja konverentsiturismi sihtkohana. Suureneb külastajate arv ja turismisektori osakaal Lõuna-Eesti majanduses.

Prioriteetsed ülesanded

1. Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) ja Lõuna-Eesti maakondlike arenduskeskuste koostöös koostatakse nii regionaalsed kui valdkondlikud väärtuspakkumised, eesmärgiga tuua regiooni välisinvesteringuid (näiteks puidu- ja toiduainetööstus, biotehnoloogia/-keemia, biomeditsiin/tervise tehnoloogiad, kaitsetööstus, vesinikutehnoloogiad) uute kõrget lisandväärtust loovate töökohtade tekkeks. Koostatud väärtuspakkumiste alusel hakatakse piirkonda sihipäraselt kaasama investeringuid ning tegema tööd koos kogukonnaga, et võimaldada investeringute maandumist piirkonda (vältida NIMBYt).
2. MKM, ReM, maakondlikud arendusorganisatsioonid ja kohalikud omavalitsused loovad koostöös ärimudeli Lõuna-Eestis tööstusalade võrgustiku planeerimiseks, arendamiseks ja turundamiseks. Maakondlike arenduskeskuste ja omavalitsuste koostöös arendatakse prioriteetseid ettevõtlusalasid ja -teenuseid sealhulgas Kagu-Eestis ning turundatakse Kagu-Eestit ettevõtlus- ja elukeskkonnana.
3. MKM, ReM, EIS ja Maaelu Edendamise Sihtasutus (MES) arvestavad finantsturu tõrgetega Lõuna-Eestis ja teistes turutõrke piirkondades ning suurendavad toetuste, laenude ja tagatiste taotlemise paindlikkust, et toetada piirkonna ettevõtete arengut. See hõlmab mitmesuguseid laenukohti, nagu regionaal-, tööstus- ja ekspordilaenu, ning käendusi. Samuti pakutakse portfelli põhiseid käendusi pankadele ettevõtete laenude finantseerimiseks, lähtudes ettevõtete vajadustest.
4. MKM ja EIS töötavad koostöös Lõuna-Eesti arendusorganisatsioonidega välja avatud innovatsiooni edendavad meetmed, mille eesmärk on katalüüsida väliste konsultantide abil ettevõtete toote-, protsessi- ja ärimudeli innovatsioone, sh omavahelist võrgustumist ja koostööd teadus-arendusasutuste ja kutseharidusasutustega.
5. SA Kutsekoda koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga (HTM), Töötukassa (tööjõu baromeeter) ja regiooni partneritega arendavad tööjõu oskuste vajaduse prognoosi- ja tagasisidesüsteemi (OSKA), et oskuste ja ametite vajadust saab prognoosida ka regionaalselt, sh Lõuna-Eesti vajadustest lähtudes.
6. HTMi, Töötukassa, ülikoolide ja teiste haridus- ja teadusasutuste, maakondlike arenduskeskuste ja erasektori koostöös arendatakse järjepidevalt noorte ettevõtlikkust, seotakse hariduse

omandamine (põhikool ja gümnaasium, valikained, huviharidus, ameti- ja kõrgkoolid) rohkem kohaliku ettevõtlusprofiiliga ja tagatakse õppe vastavus tööturu vajadusele. Arendatakse ja laiendatakse kutse- ja kõrghariduse praktikasüsteemi ja töökohapõhist paindlikku õpet.

7. SA Tartumaa Turism, Lõuna-Eesti Turismiklastri, SA Tartu 2024, ülikoolide, maakondlike arendusorganisatsioonide, LEADER-tegevusrühmade ja kohalike omavalitsuste koostöös arendatakse kohalikule ressursile, rahvusvahelisele koostööle ja kultuuripärandile tuginevat loodus-, kultuuri-, vee-, spordi-, agro- ja konverentsiturismi, mis viivad piirkonna kultuurist kantud arengule.
8. Arenguleppe osapooled seisavad selle eest, et kavandada ja viia ellu arengutõukele suunatud Kagu-Eesti ettevõtluse suurinvesteeringute otsetoetuse programm (näiteks „õiglase ülemineku meede“), mis on suunatud töökohtade loomisele ning majanduse mitmekesistamisele.

Tegevussuund 7. Kvaliteetse elamis- ja üüripinna kättesaadavus

Tegevussuuna panus arenguleppe üldesmärgi saavutamisesse ja lahendatavad probleemid

Avaliku ja erasektori partnerlusel elamumajanduses on oluline roll väikelinnade ja maapiirkondade taaselustamisel ning uute investeeringute tegemisel ja töökohtade loomisel. Lõuna-Eestis napib üürikortereid ja nüüdisaegset elamufondi, et tagada õppijate ja töötajate mobiilsus ning tööturu paindlikkus. See on probleemiks eelkõige äärealadel, sh Kagu-Eestis, kus elamuarendus on pärsitud turutõrke tõttu.

Lõuna-Eestis on palju mittekvaliteetseid elamuid ning piirkonda tööle, õppima ja elama asujatele sobivate elamispiindade puudus, eelkõige hõreasustuses tõmbekeskustest kaugemal. Kliimamuutustega toimetulekuks on olulisel kohal hoonete energiatõhususe saavutamine.

Suunale seatavad alaesmärgid

Eesmärgiks on haridusasutuste ühiselamute ja kortermajade renoveerimise toetamine ning investeeringute soodustamine eluruumide rajamiseks turutõrkega piirkonnas, kus kinnisvara väärtus on tagatisena madal ja omaosaluse rahaline võimekus väiksem, sh toetusmeetmete leidmine turutõrke piirkonnas olevatele kohalikele omavalitsustele taristu arendamiseks ja heas asukohas olevate elamukruntide (elamupiirkondade) süsteemseks ettevalmistamiseks ja turundamiseks. Soodustatakse õppijatele ja mobiilsetele töötajatele vajalike kvaliteetsete ja taskukohaste üürieluruumide paremat kättesaadavust.

Eesmärgiks seatakse uute üürikorterite ehitamise osaline toetamine turutõrkepiirkondades, mis aitab kaasa üürile antavate eluasemete piisavale pakkumisele ja taskukohasusele. Tagatakse elamispiindade kättesaadavus majanduslikult ja sotsiaalselt ebasoodsates tingimustes õppijatele, mille tarvis toetatakse ülikoolide ja teiste haridusasutuste ühiselamukohtade renoveerimist ja ühiselamukohtade ehitamist, võttes arvesse üüriturul toimuvat. Võetakse eesmärgiks leida võimalused selliste toetuste kasutamiseks ka erasektori poolt.

Prioriteetsed ülesanded

1. EIS ja KliM koostöös jätkatakse vastavate meetmete olemasolul kortermajade renoveerimise ja kliimasõbralikkuse saavutamise toetamist turutõrke piirkondades (osaline rekonstrueerimine, väiksem omafinantseeringu %, kohapealsed konsultandid jms).
2. EIS, MESi ja KliM koostöös jätkatakse vastavate meetmete olemasolul turutõrke olukordades korter- ja üksikelamute ning üürielamute ehitamise ja rekonstrueerimise finantseerimist.

3. Tartu Ülikool ja Eesti Maaülikool jätkavad ühiselamukohtade ehitamist ja renoveerimist. Samuti toetatakse vajadusel ühiselamukohtade renoveerimist kutseõppeasutustes ja ühiselamukohtade loomist maakonnakeskustes gümnaasiumis õppijate tarvis.
4. Arenguleppe osapooled seisavad selle eest, et käivitada eraldi programm Lõuna-Eesti piirkondliku erisusega aladel (p 1.8) uue elamufondi ja/või elamuarendusprojektide rahastamiseks, mis on suunatud inimeste jäämisele piirkonda ning uutele peredele kaasaegsete eluasemete rajamisele.

Tegevussuund 8. Rahvusvahelised kiired ja sujuvad ühendused

Tegevussuuna panus arenguleppe üldeesmärgi saavutamisesse ja lahendatavad probleemid

Rahvusvaheliste lennu-, rongi- ja bussiühenduste parandamine omab olulist kohta Lõuna-Eesti rahvusvahelise ja regionaalse äritegevuse (investeeringud, laienemine välisturgudele) hoogustamisel. See on tähtis ka Tartu kui rahvusvaheliselt kõrgetasemelise haridus- ja teaduskeskuse arengus, turismiteenuste laiendamisel ja ekspordi kasvul, sh kõrge lisandväärtusega äri-, kultuuri- ja terviseedenduse turismi arengus.

Suunale seatavad alaeesmärgid

Lõuna-Eesti omab eriliigilisi rahvusvahelisi transpordiühendusi. Regiooni ettevõtete kaubavahetust toetavad head maantee- ja raudteeühendused Balti riikide ja Kesk-Euroopaga ning lähiregiooni sadamatega.

Reisirongi- ja bussiühendused Riiga ja Tallinnasse loovad võimalusi neist keskustest lähtuvate lennuühenduste kasutamiseks. Tagatakse Tartu lennuvälja toimimine ja rahvusvahelised lennuliinid Tartust. Tartu lennuvälja käigus hoidmine on riiklik prioriteet ja toimub selle riiklik toetamine.

Prioriteetsed ülesanded

1. AS Tallinna Lennujaama, KliM, MKMi ja KOV üksuste vahel sõlmitakse kokkulepe, et osapooled teevad jõupingutusi ning taotleavad vahendeid Tartu rahvusvahelise regulaarse lennuliikluse pikaajaseks hoidmiseks vähemalt Helsingi suunal. Vajadusel tagatakse lennuliinide käigushoidmise riiklik toetamine ja vahendid Tartu Lennujaama toimivuse järjepidevuseks. Lennuliinide doteerimise põhjendamise tarvis koostatakse nende mõjuanalüüs regionaalse kasu selgitamiseks ja viiakse läbi tulemuste iga-aastane seire.
2. AS Tallinna Lennujaam, Tartu Lennuakadeemia, Tartu Ärinõuandla, AS Metrosert, Tartumaa Omavalitsuste Liidu ja teiste regionaalsete partnerite ühistegevusena mitmekesistatakse Tartu lennuvälja kasutamise võimalusi. Plaanis on luua droonide konsortsium ja selle käivitamiseks luuakse innovatsioonikeskus.
3. KliM, REM ja teised osapooled teevad endast oleneva sõitjatele mugavate sõidugraafikutega Riia-Tartu-(Tallinn) rongiliini avamiseks ja selle toimimisvõime püsiva rahastuse tagamiseks.

III Rakendamine ja seire

3.1. Arenguleppes on kokku lepitud ühised või osapoolte poolt koordineeritud ja eesmärgistatud tegevused nelja-aastaseks perioodiks 2025-2028.

3.2. Arenguleppe tegevuste elluviimiseks koostatakse tegevuskava koos vastutajate, vajalike ressursside määratlemise ja tulemusmõõdikutega (tegevuskava koostamise alusprojekt on arenguleppe lisa 2).

3.3. Arenguleppe täitmist hinnatakse Lõuna-Eesti regionaalses nõukogus ning arutatakse läbi Lõuna-Eesti regionaalse arengukonverentsi formaadis kord aastas.

3.4. Seire tulemuste põhjal koostatakse kokkuvõte, mis edastatakse kõigile arenguleppe osapooltele ja selle põhjal annab regionaalarengu eest vastutav minister kord aastas ülevaate regiooni arengust Vabariigi Valitsusele. Kokkuvõtte alusel hindab Lõuna-Eesti regionaalne nõukogu uuesti arenguleppe tegevuste prioriteetsust.

3.5. Seire tulemusel ja arutelude põhjal osapooltega viiakse vajadusel arenguleppesse muudatused.

3.6. Arenguleppe üldeesmärgi täitmist hinnatakse **kahe pikaajalise vaatega üldindikaatori** alusel:

1. Lõuna-Eesti regiooni konkurentsivõime tõus läbi regionaalse SKP taseme tõusu elaniku kohta võrdluses riigi ja EL keskmisega – pikaajaline siht jooksevhindades vähemalt 100% riigi keskmisest ja 80% EL keskmisest aastaks 2035;
2. Regionaalses arengu ühtlustumine ja erinevuste oluline vähenemine Lõuna-Eesti maakondade omavahelises võrdluses, mida näitab SKP elaniku kohta - ühegi Lõuna-Eesti maakonna SKP tase elaniku kohta ei ole aastaks 2035 vähem kui 70% Eesti keskmisest. Lisaks jälgitakse olulise näitajana ka keskmise palga taset regiooni maakondades, kuna see on üks peamisi põhjuseid, mis inimesed piirkondadest lahkuvad. Eesmärgiks on, et ühegi Lõuna-Eesti maakonna keskmine palgatase elaniku kohta ei ole aastaks 2035 vähem kui 85% Eesti keskmisest.
3. Detailsemad mõõdikud ja konkreetsed tegevused regiooni sees eri maakondade võimalikult ühtlase arengu kui antud arenguleppes kokku lepitud olulise eesmärgi tagamiseks lepatakse kokku osapoolte vahel arenguleppe tegevuskava koostamise protsessis.

Tabel 1 Lõuna-Eesti SKP elaniku kohta võrdluses kogu Eesti ja Euroopa Liidu keskmisega (EL27)

	2018	2019	2020	2021	2022
Lõuna-Eesti SKP/PPP (milj eurot)	5031	5376	5380	6094	6454
Lõuna-Eesti elanike arv	270888	270804	270257	271407	274015
Lõuna-Eesti SKP/PPP elaniku kohta (eurot)	18573	19850	19909	22453	23552
EL27 SKP elaniku kohta (eurot)	31340	31380	30160	32830	35620
Eesti SKP/PPP elaniku kohta (eurot)	24643	25690	25039	27297	28677
Lõuna-Eesti SKP elaniku kohta (PPP) EL27 keskmise suhtes (%)	59.3	63.3	66.0	68.4	66.1
Lõuna-Eesti SKP elaniku kohta (PPP) Eesti keskmisest (%)	75.4	77.3	79.5	82.3	82.1

Allikas: Statistikaamet, Eurostat. Lõuna-Eesti regioonina on antud tabelis vaadeldud 5 maakonda: Jõgevamaa, Põlvamaa, Tartumaa, Valgamaa ja Võrumaa. Eesti ja Lõuna-Eesti SKP on korrutatud läbi Eesti ostujõu pariteediga (PPP), et Euroopa riikide hinnatasemetega võrdluses oleks näitaja adekvaatsem.

Tabel 2. Lõuna-Eesti eri maakondade SKP elaniku kohta võrdluses Eesti keskmisega

		Jõgevamaa	Põlvamaa	Tartumaa	..Tartu linn	Valgamaa	Võrumaa
SKP elaniku kohta,	2020	59.9	49.0	97.5	117.4	56.5	56.3
% Eesti keskmisest	2021	60.3	51.6	99.7	117.3	56.4	62.7
	2022	62.8	54.1	98.0	114.5	57.2	63.8
	2023	60,9	52,5	97.0	115,5	52,4	59,8

Allikas: Statistikaamet

3.7. Kõikides leppe tegevussuunades on välja töötatud indikaatorid tegevussuuna eesmärkide saavutamise mõõtmiseks ja hindamiseks. Nende alusel toimub leppe seire. Vajadusel täpsustatakse ja muudetakse indikaatoreid koos partneritega tegevuskava koostamisel.

Tegevussuunad	Tegevussuuna eesmärkide saavutamise mõõtmise ja hindamise indikaatorid
Tegevussuund 1. Lõuna-Eesti koostööregiooni loomine	1. Lõuna-Eesti arenguleppe ülesannete täitmise osakaal; 2. Regionaalsete ühistevõtte ja projektide ühisrahastuse maht.
Tegevussuund 2. Rahvastiku elujõu ja taaste tagamine	1. Lõuna-Eesti (tööealise) elanikkonna suuruse muutus ja võrdlus teiste Eesti piirkondade elanike arvu muutusega; 2. Rahvastikuarengute regioonisisene tasakaalustatus – maakondade võrdlus, maalistes ja väikelinnalises asustusüksustes elava rahvastiku võrdlus Tartu linnastuga.
Tegevussuund 3. Regioonisiselised head ühendused	1. Ühistranspordi kasutajate, jalgsi ja jalgrattaga liikujate osakaal; 2. Elanike rahulolu ühistransporditeenuse kättesaadavusega; 3. Mustkattega teede osakaal teede kogupikkusest;
Tegevussuund 4. Kvaliteetsete teenuste kättesaadavus	1. Lõuna-Eesti regiooni maakonnaplaneeringute teenuste võrgustiku lahenduse ja selle elluviimise kava olemasolu, teenuste kättesaadavuse regulaarse seire toimumine;
Tegevussuund 5. Tehnilise taristu väljaarendamine	1. Elektrikatkestuste mõõdik (sh katkestused ettevõtetes); 2. Interneti püsivõrgu allalaadimiskiirusega rahul olevad ettevõtted, %; 3. 5G võrguga kaetud ettevõtlusalade (määratakse eraldi nimekirjana) ja asustusala osakaal.
Tegevussuund 6. Ettevõtluskeskkonna arendamine	1. Hõivatute osakaal tööealisest elanikkonnast; 2. Tööviljakus hõivatute kohta lisandväärtuse alusel, eurot; 3. Ettevõtete investeeringud teadus- ja arendustegevusse; koostöölepingute arv ülikoolidega; 4. Ööbimiste arv majutusasutustes.
Tegevussuund 7. Kvaliteetse elamis- ja üüripinna kättesaadavus	1. Renoveeritud kortermajade arv; 2. Õppijatele ehitatud ja renoveeritud ühiselamukohtade arv; 3. Inimeste arv, kes on saanud omafinantseeringu toetust eluaseme omandamiseks turutõrke piirkondades.
Tegevussuund 8. Rahvusvahelised kiired ja sujuvad ühendused	1. Regulaarsete rahvusvaheliste otseühenduste arv regioonis: rong, buss, lennuk.

Lõuna-Eesti ettevõtlusvaldkonna edendamise arengulepe on koos selle lisadega kinnitatud Lõuna-Eesti arenguleppe nõukogu 16. juuni 2025. a koosolekul

IV Poolte allkirjad

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Kliimaministeerium

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Haridus- ja Teadusministeerium

Tartu linn

Jõgeva maakonna esindaja - SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus

Põlva maakonna esindaja - MTÜ Põlvamaa Omavalitsuste Liit

Tartu maakonna esindaja - MTÜ Tartumaa Omavalitsuste Liit

Valga maakonna esindaja - SA Valgamaa Arenguagentuur

Võru maakonna esindaja - SA Võrumaa Arenduskeskus

Tartu Ülikool

Eesti Maaülikool